

[This question paper contains 4 printed pages.]

Sr. No. of Question Paper : 3781

FC

Your Roll No.....

Unique Paper Code : 72132803

Name of the Paper : Niti Literature

Name of the Course : Ability Enhancement Compulsory Course – I

Semester : I

Duration : 3 Hours

Maximum Marks : 75

Instructions for Candidates

1. Write your Roll No. on the top immediately on receipt of this question paper.
2. Answer all questions.
3. Unless otherwise required in a question, answers should be written either in Sanskrit or in Hindi or in English, but the same medium should be used throughout the paper.

छात्रों के लिए निर्देश

1. इस प्रश्न-पत्र के मिलते ही ऊपर दिए गए निर्धारित स्थान पर अपना अनुक्रमांक लिखिए।
2. सभी प्रश्नों के उत्तर दीजिए।
3. अन्यथा आवश्यक न होने पर, प्रश्नपत्र के उत्तर संस्कृत या हिंदी या अंग्रेजी किसी एक भाषा में दीजिए, परन्तु सभी प्रश्नों का माध्यम एक ही होना चाहिए।

भाग - 'क'

(Section - A)

1. निम्नलिखित का अनुवाद कीजिए - (6+6=12)

Translate the following :

(क) अस्ति दाक्षिणात्ये जनपदे पाटलिपुत्रं नाम नगरम् । तत्र मणिभद्रो नाम श्रेष्ठी प्रतिवसति स्म । तस्य च धर्मार्थकामकर्माणि कुर्वतो विधिवशाद् धनक्षयः जातः । ततो विभक्त्यापमानपरम्परया परं विषादं गतः । अथाऽन्यदा रात्रौ सुप्तश्चिन्तितवान् - 'अहो! धिगियं दरिद्रता' ।

P.T.O.

अथवा (Or)

स आह - 'धिङ् मूर्ख! नाऽहं विद्याया विफलतां करोमि । ततस्तेनाऽभिहितम् - 'तर्हि प्रतीक्षस्व क्षणं यावदहं वृक्षमारोहामि ।' तथाऽनुष्ठिते यावत्सजीवः कृतस्तावत्ते त्रयोऽपि सिंहेनोत्थाय व्यापादिताः । स च पुनर्वृक्षादवतीर्य गृहं गतः । अतोऽहं ब्रवीमि - 'वरं बुद्धिर्न सा विद्या' इति ।

(ख) एवमुक्त्वा तस्मै जम्बूफलानि ददौ । सोऽपि तानि भक्षयित्वा तेन सह चिरं गोष्ठीसुखमनुभूय भूयोऽपि स्वभवनमगात् । एवं नित्यमेव तौ वानरमकरौ जम्बूच्छायास्थितौ विविधशास्त्रगोष्ठया कालं नयन्तौ सुखेन तिष्ठतः । सोऽपि मकरो भक्षितशेषाणि जम्बूफलानि गृहं गत्वा स्वपत्न्याः प्रयच्छति ।

अथवा (Or)

अथ चिरादनागते गङ्गदत्ते प्रियदर्शनोन्यऽकोटरनिवासिनीं गोधामुवाच - भद्र! क्रियतां स्तोकं साहाय्यम् । यतश्चिरपरिचितस्ते गङ्गदत्तः । तद्गत्वा तत्सकाशं कुत्रचिज्जलाशयेऽन्विष्य मम सन्देशं कथय येनागम्यतामेकाकिनापि भवता दूततरं, यद्यन्ये मण्डूका नागच्छन्ति । अहं त्वया विना नात्र वस्तुं शक्नोमि ।

2. निम्नलिखित की व्याख्या कीजिए : (8)

Explain the following :

अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम् ।

उदारचरितानान्तु वसुधैव कुटुम्बकम् ॥

अथवा (Or)

उत्सवे व्यसने प्राप्ते दुर्भिक्षे शत्रुसङ्कटे ।

राजद्वारे श्मशाने च यस्तिष्ठति स बान्धवः ॥

3. "क्षपकणकथा" का सारांश लिखिए । (10)

Write a summary of Kṣapaṇaka Kathā.

अथवा (Or)

‘मूर्खपण्डितकथा’ में प्रतिपादित नैतिक शिक्षा की विवेचना कीजिए ।

Discuss the moral teaching as revealed in Mürkhapaṇḍita Kathā.

भाग - ‘ख’
(Section - B)

4. निम्नलिखित का अनुवाद कीजिए : (6)

Translate the following :

प्रसह्य मणिमुद्धरेन्मकरवक्त्रदंष्ट्रान्तरा -

त्समुद्रमपि सन्तरेत्प्रचलदूर्मिमालाकुलम् ।

भुजङ्गमपि कोपितं शिरसि पुष्पवद्धारये -

न्न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत् ॥

अथवा (Or)

केयूराणि न विभूषयन्ति पुरुषं हारा न चन्द्रोज्ज्वला

न स्नानं न विलेपनं न कुसुमं नालंकृता मूर्धजाः ।

वाण्येका समलंकरोति पुरुषं या संस्कृता धार्यते

क्षीयन्ते खलु भूषणानि सततं वाग्भूषणम् भूषणम् ॥

5. निम्नलिखित में से किन्हीं दो की व्याख्या कीजिए : (7+7=14)

Explain any two of the following :

(क) विवेकभ्रष्टानां भवति विनिपातः शतमुखः ।

(ख) येषां न विद्या न तपो न दानं ज्ञानं न शीलं न गुणो न धर्मः ।

ते मर्त्यलोके भुवि भारभूता मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति ॥

(ग) अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः ।

ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्मापि तनरं न रञ्जयति ॥

(घ) क्षीयन्ते खलु भूषणानि सततं वाग्भूषणं भूषणम् ।

6. भर्तृहरि के 'नीतिशतकम्' के अनुसार सज्जन-प्रशंसा पर टिप्पणी लिखिए । (10)

Write a note on "praise of noble men" according to the Nitiśatakam of Bhartrhari.

अथवा (Or)

भर्तृहरि के 'नीतिशतकम्' के अनुसार 'विद्या' के महत्त्व पर टिप्पणी लिखिए ।

Write a note on the importance of "Vidyā" according to the Nitiśatakam of Bhartrhari.

भाग - 'ग'

(Section - C)

7. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणी लिखें : (5+5+5=15)

Write notes on any three of the following :

रघुवंश, भारवि, बाणभट्ट, उत्तररामचरितम्, नाटककार भास ।

उ. कान्यकुब्ज विश्वविद्यालय, कान्यकुब्ज, उत्तर प्रदेश, भारत के अखिल भारतीय विश्वविद्यालयों के संघ के अंग के रूप में कार्य करता है।